

TEKMOVANJE S PODROČJA SLOVENŠČINE ZA CANKARJEVO PRIZNANJE 2025/2026

4. IN 5. RAZRED

MATEJA GOMBOC: VSE ŽIVALI DRUŽINE CMOK

Knjigo bomo brali v povezavi s krovno temo letošnjega tekmovanja
NAŠ SVET SKOZI NJIHOVE OČI.

V zbirki kratke proze Mateje Gomboc *Vse živali družine Cmok* v desetih kratko proznih zgodbah spoznamo deklico Pijo, njeni sestri Saro in Nino ter njihovo mamo in očeta. Pia se na vse načine trudi prepričati starše, da bi družino povečali za kakšnega živalskega prijatelja. Nekajkrat ji to uspe in dinamika življenja družine Cmok se spreminja skozi zaokrožena poglavja. V vsakem se družini (vsaj za kratek čas) pridruži kakšna žival in počasi njihovo stanovanje postane premajhno za številčno in povečano družino. Knjiga je bila nominirana za nagrado desetnica 2025.

1

Predsednik državne komisije dr. Igor Saksida je v *Skupnih izhodiščih in glavnih poudarkih priprave na tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje 2025/2026* zapisal, da je »(...) besedilo Mateje Gomboc veliko več kot upodobitev življenja z živalmi v družini, ki si ga otrok želi, odrasli pa temu niso vedno najbolj naklonjeni«. Knjiga namreč odpira mnoge možnosti pogovora z učenci, denimo o tem, kako skrbeti za živali, kako pomembno je, da se pogovarjamo in sprejemamo dogovore ipd. Ob tem pa lahko z mladimi bralci razmišljamo, katero žival izbrati, ali so živali v zgodbi podobne družini Cmok in kaj nas v zgodbi še posebej nasmeji. Kot je zapisal dr. Saksida: »(...) če se bomo v pogovoru z mladimi bralci zares zatopili v branje in pogovor o prebranem, bomo videli, da vsaj delček značajeve živalskih in človeških članov družine Cmok živi v vsakem izmed nas.«

Pri pripravi na tekmovanje je pomembno upoštevati *Skupna izhodišča in glavni poudarki priprave na tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje 2025/2026* in *Učni načrt za slovenščino* (2018).

Cilji priprave na tekmovanje so, da učenci in učenke razvijajo recepcijsko zmožnost, tj. zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil ter da ob tem izrekajo svoje mnenje o umetnostnem besedilu in ga utemeljijo s sklicevanjem nanj.

Razmislek, o katerih prvinah književnega besedila naj ob pripravi na tekmovanje razmišlja učitelj, je v *Izhodiščih* podal že dr. Saksida (2025), vsekakor pa pri tem izhajamo iz UN (2018).

- Književna oseba
 - Kdo je pripovedovalka?
 - Kdo so njeni zavezniki?
 - Kako se spreminja skozi zgodbo?
 - Primerjava dveh književnih oseb in utemeljitev svojega mnenja.
 - ipd.
- Književni prostor in čas

Učenci razmišljajo, kje se zgodba dogaja, kako je književni prostor povezan z razvojem zgodbe, podajo svoje mnenje o književnem prostoru, ubesedijo književni prostor in čas ipd.
- Dogajanje, tema/sporočilo

Dogodke učenci povezujejo v smiselno sosledje in razumejo njihove vzroke ter posledice, tvorijo premico dogajanja, z učiteljevo pomočjo določijo, kaj je sporočilo književnega besedila ipd.
- Učenci prepoznavajo značilnosti realistične kratke pripovedne proze.

2

S KNJIGO NA KRILIH DOMIŠLIJE (od priprave učitelja do poustvarjanja učencev)

V kratki realistični mladinski pripovedi živali pogosto nastopajo kot spremljevalci otrok in so z njimi v čustveni ali simbolni povezavi. V knjigi *Vse živali družine* Cmoka Mateja Gomboca imajo živali predvsem podporno vlogo – pomagajo pri oblikovanju družinske dinamike in razvoju glavnih likov, zlasti otrok. Živali so prikazane realistično, ohranjene imajo vse lastnosti svoje vrste, brez čudežnih lastnosti. So del vsakdanjega življenja, ki ga otroci doživljajo z veliko mero čustvene vpletenosti. Njihova prisotnost v zgodbi izraža in odraža notranja doživljanja likov ter krepi sporočilo o pomenu ljubezni, sprejetosti in medsebojne skrbi. Prek odnosa do živali so poudarjene vrednote, kot so prijateljstvo, odgovornost in spoštovanje do vseh živih bitij.

PRIPRAVI SE TUDI UČITELJ ...

Na kaj naj bo pozoren učitelj, ko začne snovati priprave na tekmovanje? Razmisliti mora, o čem lahko učenci razpravljajo, pišejo in razmišljajo. Zbirka kratke proze Mateja Gomboca ponuja kar nekaj možnosti, na katere je v *Izhodiščih* opozoril že dr. Saksida. Pri tem je treba upoštevati, da po mnenju dr. Haramije (2006) za realistično pripoved velja, da v ospredju niso vedno velike avanture, ampak so poudarjene dogodivščine, ki jih književni lik (otrok) doživlja skozi vsakdan. V omenjenem besedilu niso povezane ne le z medsebojnimi odnosi književnih oseb, ampak tudi z odnosom do živali.

Obravnavana knjiga predstavlja živali z ohranjenimi živalskimi lastnostmi brez sledov človeškega, pri čemer gre za leposlovno delo, ne more biti informativna literatura o živalih. Živali v zgodbah ne govorijo in tudi kakor koli drugače niso opisane z atributi človeškega ravnanja ali občutenja.

Za realistično zgodbo je torej značilno, da ne vsebuje fantastičnih elementov in posledično imajo tudi živali ohranjene zgolj lastne karakterne lastnosti. (Haramija, 2025) Živali večkrat nastopajo kot stranski literarni liki – v družini Cmok kot hišni ljubljenci.¹

Delo *Vse živali družine Cmok* Mateje Gomboc z ilustracijami Marte Bartolj sodi med ilustrirane knjige. Ilustracije imajo pomembno vlogo pri razumevanju in doživljanju zgodbe, še posebej za učence 4. in 5. razreda. Pomagajo jim, da si predstavljajo like, prostor in vzdušje, hkrati pa jih vodijo skozi dogajanje in jim približajo čustva glavne junakinje. Ob njih lahko učenci napovedujejo, kaj se bo zgodilo, opisujejo dogajanje ali ustvarjajo svoje prizore. Povezava med besedilom in sliko spodbuja domišljijo, opazovanje ter osebni odziv – vse to pa so dragocena izhodišča za pripravo na Cankarjevo tekmovanje. Ilustracija tako postane most med branjem, pogovorom in ustvarjalnim pisanjem.

TEME, KI SO LAHKO POMOČ ZA PRIPRAVO NA TEKMOVANJE

3

1. Družinski odnosi in vsakdanjik

- Kako otroci doživljajo svet odraslih?
- Kako se v družini Cmok rešujejo nesporazumi?
- Kaj za otroka pomeni, da je slišan, razumljen, upoštevan?
- Kako vsakdanji dogodki razkrivajo medosebne vezi?

2. Živali kot ogledalo družine

- Živali niso le domači ljubljenci, temveč prinašajo humor, toplino in napetost.
- So katere živali simbolični »dvojniki« družinskih članov?
- Kako skrb za živali kaže otrokovo odgovornost, čustveno zrelost in empatijo?
- Kako živali pomagajo razumeti odnose v družini?

3. Odraslost in otroštvo

- Kdaj začne glavna junakinja Pija razmišljati, da postaja odrasla?
- Kakšna vprašanja si postavlja o sebi, družini, učiteljih?
- Kako se kaže njen prehod iz otroškega v bolj odrasel pogled na svet?

¹ »Hišni ljubljenci v slovenski mladinski književnosti niso eksotične živali, v tej vlogi se najpogosteje pojavljajo psi in mačke, pa tudi nekatere ptice (predvsem papige), zlate ribice, hrčki, morski prašički.« (Haramija, 2025: 280).

4. Humor in jezik

- Kateri deli zgodbe so najzabavnejši in zakaj?
- Kako se z jezikom izražajo čustva, napetost, sproščenost?
- Kakšen učinek imajo besedne igre, domislice in pogovori z živalmi?
- Katere besedne zveze ali izrazi so značilni za pripoved?

5. Identiteta in pripadnost

- Kaj pomeni »biti Cmok«? Kako Pija dojema svojo družino?
- Zakaj se Pija med Cmoki počuti varno?
- Ali veš, da priimek Gomboc izhaja iz Madžarske in da beseda *gomboc* v madžarščini pomeni *cmok*?

6. Svet iz otroške perspektive

- Kako prvoosebna pripoved vpliva na razumevanje zgodbe?
- Je pripovedovalkin pogled objektivni ali pristranski?
- Kako bi nekatere dogodke opisali drugi družinski člani?
- Kaj zgodba razkriva o otrokovem notranjem svetu in načinu razmišljanja?

KAKO BRATI?

Branje daljših knjig v osnovni šoli naj bo postopno, spodbudno in prilagojeno zmožnostim učencev. Pomembno je, da učenci berejo z razumevanjem, ob podpori učitelja, sošolcev ali staršev, da imajo čas za pogovor o prebranem. Izmenjujejo lahko vtise pri skupnem branju, pri samostojnem branju pa razvijajo bralno vzdržljivost, zbranost in osebni odnos do zgodbe. Tudi daljša besedila lahko postanejo dostopna in zanimiva, če jih učenci doživljajo kot pripovedi, ki jih nagovarjajo in jim omogočajo razmislek o sebi in svetu.

Branje knjige se lahko zagotovo poveže z nacionalnim mesecem skupnega branja, ko otroke spodbujamo, tudi z zgledom, da je branje pomembno. Pripravo na Cankarjevo tekmovanje lahko v tem času povežemo z vrednotami, ki jih spodbuja mesec branja: skupno branje, medgeneracijsko povezovanje, branje z razumevanjem, poglobljeno doživljanje literature. Knjiga Mateje Gomboc je odlično izhodišče za razredno skupno branje, saj nagovarja otroke in odpira mnogo tem za pogovor in poustvarjanje. Ker je pripovedovalkin jezik slikovit, duhovit, poln občutkov, je odlično izhodišče dolgega branja, prav tako pa omogoča osebno povezovanje z liki, saj vsak v sebi nosi »košček Cmoka«. Prav v duhu tega meseca lahko učence povabimo, naj v svoj bralni zvezek ali dnevnik zapišejo, katera žival iz zgodbe jim je najbližje in zakaj. Naj razmislijo tudi o tem, kako bi oni poskrbeli za žival, ki je čisto prava ali pa povsem književna.

 POGOVARJAJMO SE ...

Zelo pomembno je, da pri učencih spodbudimo pogovor, saj jim ta omogoča globlje razumevanje literarnega besedila in jih hkrati motivira za samostojno branje. Ena od učinkovitih poti k aktivnemu bralnemu pristopu je uporaba metode recipročnega branja, pri kateri se učenci med branjem ustavljajo, razmišljajo o vsebini in si pomagajo s petimi bralnimi strategijami.

 NAPOVEDUJEMO, PREDVIDEVAMO

- 1) Kaj misliš, da se bo zgodilo v nadaljevanju zgodbe ali v naslednjem poglavju?
- 2) Kako bo družina Cmok reagirala na novo žival?
- 3) Bo kdo od družinskih članov spremenil svoje vedenje?

 SPRAŠUJEMO

- 1) Kaj pomeni, da se Pija »razveseli celo pajka v kotu«?
- 2) Kaj si Pija misli o odraslih? Zakaj tako meniš? Podaj primer.
- 3) Kako bi razložil, kaj ji pomeni Frida (ali katera druga žival)?

 POVEZUJEMO

- 1) Si se že kdaj počutil tako kot pripovedovalka?
- 2) Ali poznaš koga, ki ima veliko živali?
- 3) Ali si prebral katero od knjig, ki so omenjene v obravnavanem delu (npr. da ima kokoš nekaj genov strašnega tiranozavra – Lila Prap: *Dinozavri*; Muri, ime papagaja, spominja na *Mačka Murija* Kajetana Koviča; zajček Osvald je lik v Disneyjevem animiranem filmu *Srečni zajček Oswald*)?
- 4) Te kaj iz zgodbe spomni na tvoje izkušnje doma?
- 5) Kdo iz zgodbe ti je najbolj podoben? Zakaj?
- 6) Kaj si pomislil ob prizoru kakca pod kapo?

 POVZAMEMO

- 1) Kaj je najpomembnejše sporočilo prebranega poglavja?
- 2) Kako bi s tremi povedmi obnovil dogajanje?
- 3) Kaj smo v tem poglavju izvedeli o pripovedovalki?
- 4) Kako se razvijajo odnosi v družini?
- 5) Kaj smo spoznali o vlogi živali v zgodbi?

SI PREDSTAVLJAMO

- 1) Kakšna je Frida? Jo vidiš kot domišljijsko ali kot resnično žival?
- 2) Kako je videti stanovanje družine Cmok?
- 3) Kako si predstavljaš novo domovanje družine Cmok?
- 4) Kako bi narisal prizor, ki te je najbolj nasmejal?

PIŠEMO ...

Pri delu z literarnim besedilom je pomembno, da učencem omogočimo tudi tvorjenje lastnega besedila kot odziv na prebrano. Pisni odziv naj bo premišljen proces, ki vključuje načrtovanje, pisanje in pregledovanje. Vlogo učitelja vidimo predvsem v usmerjanju in spodbujanju učencev, da se tega procesa lotijo postopno in zavestno.

a) Načrt pisanja

Učenca vodimo, da:

- **zbere ideje**, razmisli o temi in oblikuje okvirno strukturo besedila;
- izdela **osnutek**, kjer začetne misli ubesedi in jih razporedi v smiselno celoto;
- osnutek postopno **izboljšuje**;
- besedilo **pregleda in dopolni** ter ga nato zapiše v končni obliki;
- doda izviren **naslov**.

b) Tvorjenje in ubesedovanje

Učenec oblikuje osnutek v povezano, smiselno in jasno **besedilo**, v katerem razvije svoje misli, pri čemer se nanaša na izbrano literarno delo.

c) Samostojno pregledovanje in popravljanje

Učenca spodbudimo, da svoje besedilo tudi **kritično ovrednoti**.

- Ali sem sledil svojemu načrtu?
- Je moje besedilo logično in razdelano (ima pravo obliko: naslov, odstavki)?
- Sem upošteval pravopisna pravila?
- Je moj zapis čitljiv in jaseen?

Ne pozabimo ...

Pomembno je, da učenca spomnimo, naj v besedilo **vključi tudi osebni odziv** – svoje mnenje, izkušnjo, doživetje ali razmislek.

PRED BRANJEM

Vprašanja za aktivacijo predznanja in izkušenj.

- Ali imaš doma kakšno žival? Kako skrbiš zanjo?
- Če živali nimaš ... Ali bi si jo želel imeti?
- Kaj še lahko vpliva na odločitev, da bi imeli doma živali?
- Kaj se zgodi, če ima družina veliko živali?
- Kaj vse lahko kupimo v trgovini za živali?
- Kako bi opisal svojo družino s pomočjo živali (npr. oče je močan kot lev, jaz sem igriv kot maček ipd.)?

Raziskujemo dalje ...

- Kaj pomeni naslov *Vse živali družine Cmok*? Kaj pričakuješ od takšnega naslova knjige?
- Kakšna naj bi bila ta družina? Kako bi povezal besedo *Cmok* z družino? Kaj pomeni beseda *cmok*? Kako je povezana s pisateljico?

7

Napovedovanje zgodbe ob ilustraciji na naslovnici

- Katere živali vidiš?
- Kako misliš, da se člani družine razumejo?
- Katere zabavne zaplete pričakuješ?
- Poišči kazalo in preberi naslove poglavij. Izveš še kaj novega?

Motivacijske igre

- Besedna igra »Če bi imel čarobno sposobnost ... Katere žival bi pripeljal v svojo družino?«
- Nariši svojo »živalsko družino«.

MED BRANJEM

(Branje lahko poteka individualno, v skupinah, po delih/poglavjih ..., doma in v šoli pri dejavnosti RaP ali pouku slovenščine.)

Zaznavanje in razumevanje književnih oseb

- Kdo pripoveduje zgodbo? Kateri član družine Cmok je v ospredju?
- Kako bi opisal mamo Cmok, očeta Cmoka, otroke in njihove živali?
- Kaj pomeni, da »tati zna z mamo« in »je Pijin zaveznik«?
- Kakšen odnos imajo družinski člani do svojih živali?
- Kaj pomeni, da so živali v njihovi družini podobne njim – Cmokom?

Opazovanje humorja in posebnosti pripovedi

- Kaj je bilo v smešno ali nepričakovano ali celo strašno, žalostno?
- Ali so kakšne pretiravanja, domislice, jezikovne igre?
- Zakaj je neka žival povzročila težave ali smeh? Katera?
- Kateri dogodek je najzabavnejši? Zakaj?

8

Razumevanje sporočila zgodbe

- Kaj nam zgodba pove o družini? O odnosih? O tem, kaj je pomembno?
- Kaj je moledovanje? Kdo so naši zavezniki? Kdaj smo poparjeni? Kdaj se nam razpršijo dvomi in gre skrivnost po gobe? Kdaj si damo duška? Kdaj postane branje nevarno?
- Kako se živali vključujejo v vsakdanje družinske situacije?
- Zakaj je kazen vzgojna?
- Je bilo vse le splet naključij ali so se uresničile dolgoletne želje? Kaj pomeni biti vztrajen in kaj biti odgovoren?

Razumevanje kraja in časa dogajanja

- V katerem delu Slovenije živi družina Cmok?
- Kaj pomeni oditi na drugi konec Slovenije?
- Primerjaj dom družine Cmok in svoj dom.
- Kaj pomeni, da je treba poznati svojo domovino?
- Kako se Janovo življenje razlikuje od Pijinega?
- V katerem delu leta se dogajajo zgodbe?

Tekmovanje s področja slovenščine za Cankarjevo priznanje 2025/2026 – 4. in 5. razred

- Ali je dogajanje v knjigi sodobno, aktualno? Pojasni svoje mnenje.

Opazovanje jezika

- Zanimive besede (*sračkanje, štimalo, štala ...*), neobičajne primerjave, poosebitve živali, otroško doživljanje ...
- Nadpomenke, podpomenke (*družina, družinski člani, živali, hišni ljubljenci, pajki, kanarček, skobčevka, žako, vrste hrane ...*), sopomenke (*kakci – drekci, ati – tati, veselje – radost ...*), manjšalnice (*hribčki, grički*), presežniki (*najslajši, nadzemeljski ...*), medmeti (*čof, štrbunk, oooo, fuj ...*).

PO BRANJU

Pogovori, ustvarjanje, vrednotenje, refleksija, dokazi o razumevanju.

Skupinski pogovor ali »okrogla miza« o knjigi – v sodelovalnih skupinah (lahko po vlogah)

- Katera zgodba ti je bila najbolj všeč? Zakaj?
- Koliko živali je prišlo v družino Cmok? Kaj je bilo z dinosavri in kokošmi?
- Katera žival te je najbolj nasmejala? Si imel podobno izkušnjo?
- Katera oseba v knjigi ti je bila najbližje po značaju? Utemelji svojo odločitev.
- Kaj te je presenetilo?
- Bi želel živeti v družini Cmok? Zakaj da/ne?
- Kako so se počutile živali v njihovi družini? Je bilo zanje poskrbljeno? Poznaš kakšen nasprotni primer? Pojasni.
- Kako bi se zgodba s temi živalmi odvijala v vaši družini?
- Razmišljaj o človeških in živalskih lastnostih, imenih.
- Živali so odličen način za spreminjanje ljudi. Razloži trditev s primeri iz besedila ali s svojimi izkušnjami.

9

Ilustracije Marte Bartolj – delo z njimi

- Kaj bi dodal k določeni ilustraciji?
- Izberi ilustracijo in ob njej pripoveduj, kaj se v zgodbi dogaja.
- Kako ilustracije poudarjajo posameznika (njegov humor, razpoloženje, videz)?

Ustvarjalno pisanje ali risanje

- Napiši novo zgodbo iz družine Cmok (npr. »Ko je v hišo prišel ...«).
- Zapiši zgodbo skozi živalske oči. Naj jo pripoveduje npr. Frida ali pa Olaf.
- Ustvari svojo »žival za družino«.
- Ilustriraj najbolj smešen ali najbolj poseben trenutek iz knjige.
- V obliki stripa predstavi zgodbo (npr. *Ribje zakonsko življenje v družini Cmok*).
- Izdelaj osebne izkaznice človeških in živalskih članov družine Cmok.
- Zapiši pogovor, v katerem si ti kupec/prodajalec v trgovini za male živali.
- Napiši pismo enemu od književnih junakov.
- Opisi neverjetni dogodek, ki si ga doživel in ko ti je na pomoč priskočilo naključje.
- Sestavi oglasno besedilo za objavo na spletni strani PODARIM ŽIVALI.

Vrednotenje in povezovanje z realnostjo

- Kaj ti knjiga sporoča o družinskem življenju?
- Kaj pomeni biti odgovoren za drugo živo bitje?
- Kaj ob zgodbah spoznamo?
- Primerjaj skrb za živalske in človeške mladičke.
- Zapiši 10 pravil, ki jih je treba upoštevati, da pokažeš odgovoren odnos do živali.
- Razišči pisateljičino življenje in razmisli, ali se v zgodbah skriva kakšna podobnost z njo (npr. kraj dogajanja, njeni družinski člani).
- Oceni knjigo. Kaj ti je bilo všeč? Kaj ne? Zakaj?
- Primerjaj obravnavano knjigo s knjigo/knjigami: *Mala pošast Mici*, *Maček Muri*, *Kakšno drevo zraste iz mačka*, *Hektor in male ljubezni*, *Anica in zajček*, ljudske pripovedi z živalskimi motivi, basni ...

10

PREDLOG ZA DNEVNIK BRANJA (priponka)

Viri in literatura

- Gomboc, M. (2024). *Vse živali družine Cmok*. Miš.
- Haramija, D. (2006). Slovenska mladinska realistična kratka pripovedna proza po letu 1950. V I. Novak Popov (ur.), *Slovenska kratka pripovedna proza* (str. 59–70). Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik.
- Haramija, D. (2025). *Vloga živali v mladinski književnosti*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. Dostopno na <https://press.um.si/> in na <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/1039>.
- Saksida, I. (2025). *Skupna izhodišča in glavni poudarki priprave na tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje 2025/2026*.
- Zveza društev slovenskih pisateljev. (2025). *Desetnica 2025*. Dostopno na <https://drustvo-dsp.si/wp-content/uploads/2025/05/DESETNICA-2025.pdf>.

Pripravile:

dr. Andreja Kljajič, Mojca Pažon Čonžek,

red. prof. dr. Dragica Haramija in mag. Gordana Roderger